

Lieve Esma, beste aanwezigen,

Het werk van Esma kende ik eerder dan Esma zelf. In 2019 kwam het mij onder ogen op de toen nog in gebruik zijnde fraaie tuin De Walburg in Nuenen.

Ik heb haar naam opgezocht en vond op het internet een veelheid aan aquarellen. Ze inspireerden mij zodanig dat ik er een vijftal gedichten bij schreef. Later zijn we met elkaar in contact gekomen. Vanaf dat moment hebben we een bijzondere vriendschap ontwikkeld, waarin haar werk centraal staat.

Wat heeft mij dan de eerste keer zo getroffen?

Toen ik haar aquarellen bekeek, voelde ik dat ik een verhaal binnenstapte. Ik moest reizen over water, door mist en nevel. Ik probeerde een doorgang te vinden, een pad om ergens in de verte een eindpunt te ontwaren. Ik ging van de ene ondoorzichtige wereld naar een andere. Welke werelden dat waren wist ik toen nog niet. Dat wilde ik uitvinden.

Esma liet me behoorlijk zoeken. Het voelde alsof ik liep over

*een breuklijn
die als een ader
door het landschap reist*

Later hebben we over het werk gepraat.

Ik luisterde en ik keek. Ik hoorde over haar thuisland met de glinsterend wit verlaten stranden, over een zee waar het blauw, een koningsblauw, je tegemoetkomt en waar de stilte zichtbaar is. Daar, in die ongerepte gebieden wil je zijn. Waar alles een hemel lijkt en waar elke verstoring is uitgebannen. Het is als een nostalgisch terugkijken op die droomwereld van toen. Haar thuisland van toen.

Voor mij en ik vermoed voor elke aanwezige hier, creëert haar werk een ruimte die ze verbeeldt met aardse kracht, een ruimte vol vertakkingen die perfect in de compositie passen, 'getekend met een pennetje' zoals een schilderes die ik ken ooit de fijnheid van een werk benoemde, met een spectrum aan kleuren die zich mengen als geliefden en vol zijn van een diepe gevoeligheid die elke laag in het werk doorboort en de beschouwer meetrekt in het spiegelend vlak van de verbeelding. Dat laatste, dat wil Esma. Haar werken hebben geen titels. Iedereen mag immers zelf duiden.

In alles proef je de hartstocht, de reflectie, de kracht van de elementen, de langzaam vorm krijgende eenheid, de diepere lagen die als metaforen door haar werk slingeren.

Haar werk oogt kwetsbaar, maar is het niet. Omdat het oorspronkelijk is, vermengd met poeder van gekleurde steen, met kalk van haar geboorteland en met zand van Terschelling, omdat het refereert aan de oorsprong van het mens-zijn. Een dimensie die extra verdieping en kleur geeft aan haar werk. Bij haar werk blijf je stil staan, moet je letterlijk stil staan. Dan lukt het om ook zelf stil te worden. Want wie zich begeeft achter de contouren, de coulissen, ziet zichzelf in een spiegel, verbindt wat was met wat is en dompelt zich onder in wat het leven biedt: verlangen, liefde, hoop en troost. In het werk van Esma breken verleden en heden dwars door alles heen.

Esma weet wat ze wil. Ze heeft haar schilderstoekomst tot nu toe minutieus uitgestippeld: schilderes in beweging noem ik haar. Ze heeft zoveel lessen gevolgd, aan kunstweken meegedaan, deelgenomen zowel nationaal als internationaal aan exposities. Ze werd geselecteerd in 2019 met een aan Rembrandt rakend landschap in het Rijksmuseum. Het hangt hier ook.

En nu?

Ontwikkelt haar schilderkunst zich nog? Het antwoord daarop is zeker ja. In de vijf tot zes jaren na onze eerste ontmoeting heb ik vooral vrijheid, vrij zijn en transparantie in de zin van openheid zien toenemen. Minder verandering bespeur ik in de thematiek.

Allereerst vrijheid die voorheen verborgen was, die je moest zoeken en ontdekken. Haar eerste werken vertonen een horizon. Die hoog ligt, een grens is. Zelf zegt ze daar over: 'De horizon, de lijn tussen hemel en aarde, is voor mij de lijn die de overgang tussen toekomst en verleden aangeeft. Onder is wat nog is gebleven als herinnering, daarboven is de rijkdom van wat nog allemaal komen kan'. In haar nieuwe werk is de horizon gedaald. Er is meer evenwicht: een voorgrond die van nu is, en los van wat een toekomst nog brengen zal, ook een horizon die van nu is. Het landschap staat niet altijd meer als landschap centraal, Esma vergoot details uit en laat ze zelfstandig opereren. Soms nog als herinnering aan haar geboorteland, maar meestal van uit de verbeelding van nu. In een opname met *Kunst uit Nuenen* vertelt ze dat Nederland en heel specifiek de eilanden, haar thuisland is/zijn geworden. Daarom kan ze transparant zijn, open zijn, kleurrijk blijven, haar aquarellen vormen tot een harmonieus geheel. Verleden en heden samenvoegen. En dat samen met vrij zijn. Daarmee bedoel ik weten, wat je kunt en sterk staan om dat vervolgens te kunnen neerzetten op het doek. Weten wat je wilt en dat kunnen verwezenlijken met een door de jaren heen gegroeid vakmanschap. Die moeilijke techniek van aquarel – ik laat het aan Esma om dat uit te leggen – beheerst ze volledig.

Kees de Wit schreef het volgende in *Op reis met Esma*:

'De aquarellen van Esma Ates vervelen nooit; ze zijn niet alleen aangenaam om naar te kijken, de kunstenaar is er ook in geslaagd er spanning en verrassingen in te leggen en de uitnodiging om erbij weg te dromen.

En dat laatste overkwam mij ook. Daarbij had ik 't schilderij voor ogen dat afgelopen voorjaar op de expositie *Zie het water* in Nuenen hing en misschien hier ook wel.

Vandaar dat ik afsluit met eerst Esma te feliciteren met deze mooie expositie en te laten horen hoe je inderdaad kunt wegdromen door op je te laten inwerken wat je ziet en voelt.

*Een verdwaasd wolkendek betovert
de hemel. Dan hoogt de storm
het rood op, de baren.*

*De zee die meer dan deining,
brult,
is hier eigen meester.*

*Valt aan, genadeloos,
keert pas bij avond
als ik weer door het duinzand loop.*

*Dat stil haar plaats inneemt,
gecraqueleerd
en nat nog van het water.*

*Helma Michelsen, 6 november 2025
Inleiding bij de opening van de tentoonstelling
van Esma in het Academisch Genootschap Eindhoven*